

* RECENZE *

Pokorný, M.: Románová epopej v žánrových a meziliterárních souvislostech. Academia, Praha 2007, 168 s.

Literárně teoretická monografie Milana Pokorného je věnována otázce románové epopeje. Autor se zabývá tímto literárním útvarům komplexně a snaží se odhalit bohaté, především česko-slovenské, meziliterární souvislosti. Deklarovaná česko-slovenská vzájemnost je navíc umocněna skutečností, že úlohy recenzenta studie se ujal významný slovenský literární vědec prof. Jozef Hvišč.

Problematika románové epopeje je v Pokorného monografii nahlížena ze dvou hledisek. První z nich se zabývá vymezením znaků daného žánru za pomoci morfologicko-strukturální analýzy. Komparatistická část se pak věnuje především typologicko-strukturálnímu popisu a následné interpretaci konkrétních literárních děl.

Monografie může být chápána jako zdařilý český příspěvek ke zkoumání problematiky románu a románové epopeje, jehož rozmanité studie tvoří významnou součást mnoha teorií literárních dějin. Samotná analýza se soustředí na vybrané prózy s rysy románové epopeje, přičemž do popředí zde, vzhledem ke kulturnímu prostoru autora, logicky vystupuje zejména tvorba slovenských spisovatelů, jejichž díla jsou vydávána v rozmezí 50. až 70. let 20. století. Za zmínku stojí především autorova interpretační analýza literárních děl spisovatelů Vladimíra Mináče (trilogie *Generácia*), Františka Švantnera (román *Život bez konca*) či Alfonze Bednára (*Hromový zub*).

Úvodní část studie je věnována teoretickému vymezení samotného pojmu románová epopej včetně uvedení standardizovaných slovníkových či encyklopedických definic. Dále je zde osvětlen složitý vztah relevantních žánrů: eposu a románu a románu a románové epopeje. Autor si pro účely analýzy vybral exemplární díla ruské literární produkce: Tolstého *Vojnu a mír* a *Tichý Don* Michaila Šolochova.

Česko-slovenské okénko je pak věnováno zamyšlení nad rozdílností české a slovenské válečné prózy, která se odlišovala zejména rozsahem literárních děl. Zatímco zkoumaný literární útvar měl v české próze své místo spíše na přelomu 19. a 20. století a po válce u nás vznikala zejména menší prozaická dílka, slovenská válečná próza je věnována právě problematice románové epopeje viz zmiňovaná *Generácia* apod.

Literárněvědná práce Milana Pokorného *Románová epopej v žánrových a meziliterárních souvislostech* je široce a přesto přehledně pojatou studií, která zajímavým způsobem propojuje literárněvědné, kulturologické a historické poznatky. Předností této publikace je přehlednost a kvalitní teoretické zázemí, které celou studii koncepčně i metodologicky rámuje. Potenciál monografie pak spatřuji zejména v určité specifičnosti náhledu

autora na danou problematiku, která se projevuje v její schopnosti vést aktivní dialog mezi autory, čtenáři próz a odborníky z řad literárních teoretiků.

Markéta Kropáčková

Nové literární žánry – nová genologie?

Potrykus-Woźniak, P.: Słownik Noech gatunków i zjawisk literackich. ParkEdukacja, Warszawa – Bielsko-Biała 2010.

Polsko je zemí žánrových bádání a genologie, vědy o literárních žánrech, Jizerou sice vymyslel Paul van Tichem (snad až roku 1939), ale jsou to právě Poláci, kteří dosud vydávají jediný genologický časopis v Evropě – *Zagadnienia Rodzajów Literackich*. Polská genologická bádání jsou dnes rozrůzněná. Možná je touto situací vinna sama genologie a genologové, kteří jsou ve svém genologickém ghettu příliš uzavření, že málokdo se například odváží vytvořit nějakou obecnější knihu, kde by genologie dostala určitou nověji vymezenou pozici, a dostala se tak jako výlučná disciplína do širšího povědomí. Největší chybou je ovšem to, co jinde nazývám disperzí a míjením: ani genologové v Polsku jeden druhého nerespektují. Kromě tradičního centra lodžského, dříve i vratislavského (wrocławského) jsou tu zájmové genologické skupiny leckde jinde, snad na každé větší univerzitě, kde se pěstuje literárněvědná polonistika nebo slavistika (jiné filologie genologii poněkud mijejí), ale lodžské centrum v nich není jaksi přítomno: totéž lze ostatně pozorovat na Slovensku, ale i v českém prostoru: genologové o sobě nevědí, nebo spíše vědět nechťejí. Tato rozptýlenost a existence více autoritativních diskursů není jen šokující; bez vědomí širších souvislostí a heterogenity konceptů genologie nelze zajistit ani specifické žánrové vidění literatury, jehož hodnota byla nejednou uznána a není třeba ji znovu dokazovat.

Ani uvedeným konzervatismem literární vědy tento stav nelze zdůvodnit. Polští fenomenologové stáli u zrodu novější fáze genologie a polská genologie z Lodže představuje metodologický a materiálový vrchol genologie světové: úspěšné pokusy o syntézu v časopise *Zagadnienia rodzajów literackich*, v slovníku, jenž tam od konce 50. let 20. století vycházel, a koneckonců v skvostném *Slovníku literárních rodů a žánrů* v redakci Grzegorza Gazdy a Słowini Tynecké-Makowské, to dokládají.¹ Nicméně ani zde nejsou genologové zdaleka jednotni v tom, co genologie znamená, jakou má strukturu, čím by se měla primárně zabývat a kam má dnes směřovat.

Svědčí o tom i souborné svazky *Genologia dzisiaj* (2000) a *Polska genologia literacka* (2007).² Autoři prvního souboru především vytyčují nový okruh genologie. Kazimierz Bartoszyński se zabývá metodologií a průnikem novějších proudů včetně novodobé hermeneutiky a dekonstrukce, Stanisław Balbus hledá příčiny vzniku a zániku žánrů, Inga Iwasiów ukazuje na spojitost genologie a gender studies, podobný okruh zkoumá i German

¹ Słownik rodzajów i gatunków literackich. Pod redakcją Grzegorza Gazdy i Słowini Tyneckiej-Makowskiej. Universitas, Kraków 2006.

² Genologia dzisiaj. Prace zbiorowe pod redakcją Włodzimierza Boleckiego i Ireneusza Opaciekiego. Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2000. Polska genologia literacka. Red. Danuta Ostaszewska, Romuald Cudak. PWN, Warszawa 2007.